Tekst ustawy przekazany do Senatu zgodnie z art. 52 regulaminu Sejmu

U S T A W A

z dnia 29 kwietnia 2016 r.

o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw[1)]

Art. 1. W ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 152 i 178) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1:
   a) w pkt 1 w lit. a wyrazy „od dnia 1 września 1939 r.” zastępuje się wyrazami „od dnia 8 listopada 1917 r.”,
   b) pkt 5 otrzymuje brzmienie:
      „5) poszukiwanie miejsc spoczynku osób poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego, a zwłaszcza tych, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.;”,
   c) dodaje się pkt 6 w brzmieniu:
      „6) prowadzenie działalności związanej z upamiętnianiem historycznych wydarzeń, miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa Narodu Polskiego, zarówno w kraju, jak i za granicą, a także miejsc walk i męczeństwa innych narodów na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.”;
2) w art. 2 w ust. 1 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:
   „Zbrodniami komunistycznymi, w rozumieniu ustawy, są czyny popełnione przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do

---

[1)] Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych, ustawę z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, ustawę z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, ustawę z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, ustawę z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, ustawę z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, ustawę z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych oraz ustawę z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa i uchyla się ustawę z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

dnia 31 lipca 1990 r. polegające na stosowaniu represji lub innych form naruszania praw człowieka wobec jednostek lub grup ludności bądź w związku z ich stosowaniem, stanowiące przestępstwa według polskiej ustawy karnej obowiązującej w czasie ich popełnienia.”;

3) w art. 8 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Organizację Instytutu Pamięci w zakresie nieuregulowanym ustawą określa statut nadany przez Prezesa Instytutu Pamięci.”;

4) w art. 10:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Prezesa Instytutu Pamięci powołuje i odwołuje Sejm Rzeczypospolitej Polskiej za zgodą Senatu, na wniosek Kolegium Instytutu Pamięci, które zgłasza kandydata spoza swego grona.”,

b) w ust. 3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Nie wcześniej niż na 6 miesięcy i nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji Prezesa Instytutu Pamięci przewodniczący Kolegium Instytutu Pamięci ogłasza publiczny konkurs na stanowisko Prezesa Instytutu Pamięci.”;

5) po art. 10 dodaje się art. 10a w brzmieniu:

„Art. 10a. 1. Przewodniczący Kolegium Instytutu Pamięci udostępnia ogłoszenie o konkursie na stanowisko Prezesa Instytutu Pamięci w Biuletynie Informacji Publicznej Instytutu Pamięci.

2. Ogłoszenie o konkursie zawiera:

1) określenie stanowiska, na które jest przeprowadzany konkurs;
2) wymagania niezbędne do sprawowania stanowiska, w szczególności określone w art. 11;
3) wykaz dokumentów i oświadczeń kandydata oraz informacje o sposobie, terminie i miejscu ich składania;
4) informacje o terminie rozpoczęcia i zakończenia konkursu.

3. Członek Kolegium Instytutu Pamięci, który jest małżonkiem kandydata lub jego krewnym albo powinowatym, do drugiego stopnia włącznie, albo pozostaje wobec niego w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności, nie może uczestniczyć w przeprowadzaniu konkursu. Członek Kolegium Instytutu Pamięci składa oświadczenie o niewystępowaniu tych okoliczności przed rozpoczęciem pierwszego

etapu konkursu, a jeżeli te okoliczności ujawnią się po rozpoczęciu pierwszego etapu konkursu, członek Kolegium Instytutu Pamięci składa oświadczenie o wyłączeniu się z dalszego udziału w postępowaniu konkursowym.

4. Czynności dokonane przy udziale członka Kolegium Instytutu Pamięci podlegającego wyłączeniu mogą być uznane za nieważne, jeżeli mogły one mieć wpływ na ustalenie wyniku konkursu. Decyzję w tej sprawie Kolegium Instytutu Pamięci podejmuje bezwzględną większością głosów.

5. Konkurs składa się z dwóch etapów:

1) etap pierwszy polegający na sprawdzeniu dokumentów i oświadczeń złożonych przez kandydatów, ustaleniu na ich podstawie, czy spełniają oni wymogi formalne określone w ogłoszeniu o konkursie, i wystąpieniu do właściwych organów i instytucji państwowych o udzielenie informacji w zakresie, o którym mowa w art. 11 ust. 2–2b;
2) etap drugi polegający na publicznym wysłuchaniu kandydatów, podczas którego kandydat prezentuje swoje umiejętności i przedstawia koncepcje kierowania Instytutem Pamięci oraz plany dotyczące jego działania, a każdy członek Kolegium Instytutu Pamięci ma prawo zadawania pytań kandydatom.

6. Lista kandydatów spełniających wymogi formalne, dopuszczonych do drugiego etapu konkursu jest udostępniana w Biuletynie Informacji Publicznej Instytutu Pamięci.

7. Termin i miejsce przeprowadzenia drugiego etapu konkursu wyznacza przewodniczący Kolegium Instytutu Pamięci, zawiadamiając kandydatów dopuszczonych do drugiego etapu konkursu oraz członków Kolegium Instytutu Pamięci. Informacje o terminie i miejscu przeprowadzenia drugiego etapu konkursu udostępnia się w Biuletynie Informacji Publicznej Instytutu Pamięci. Przewodniczący Kolegium Instytutu Pamięci może ustalić, ze względów bezpieczeństwa, maksymalną liczbę osób obecnych w miejscu wysłuchania kandydatów.

8. W toku konkursu sprawdzeniu przez Kolegium Instytutu Pamięci podlegają wiedza, predyspozycje oraz umiejętności kandydatów niezbędne do wykonywania zadań na stanowisku Prezesa Instytutu Pamięci.

9. Kolegium Instytutu Pamięci podejmuje uchwałę w sprawie wyłonienia kandydata na stanowisko Prezesa Instytutu Pamięci w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów. Jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z

kandydatów nie uzyska bezwzględnej większości głosów, wówczas przeprowadza się kolejne głosowanie zwykłą większością głosów, z udziałem kandydatów, którzy uzyskali dwie kolejne największe liczby głosów. Jeżeli w głosowaniach wymienionych w zdaniu pierwszym i drugim żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości głosów, Kolegium Instytutu Pamięci, w drodze uchwały, uznaje konkurs za nierozstrzygnięty, a jego przewodniczący ponownie ogłasza konkurs.

10. Członek Kolegium Instytutu Pamięci może oddać jeden głos w każdej turze głosowania.

11. Uchwałę Kolegium Instytutu Pamięci, o której mowa w ust. 9, podpisują wszyscy członkowie Kolegium Instytutu Pamięci. Członek Kolegium Instytutu Pamięci może zgłosić zdanie odrębne wraz z uzasadnieniem.”;

6) w art. 11:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Na stanowisko Prezesa Instytutu Pamięci może być powołana osoba, która:

1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie;

2) nie została skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z urzędu;

3) wyróżnia się wysokimi walorami moralnymi oraz wiedzą przydatną w pracach Instytutu Pamięci;

4) posiada stopień naukowy doktora, doktora habilitowanego lub tytuł naukowy profesora.”,

b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Prokuratorem Instytutu Pamięci może być osoba, która:

1) wyróżnia się wysokimi walorami moralnymi oraz wiedzą przydatną w pracach Instytutu Pamięci;

2) spełnia warunki, o których mowa w ust. 2–2b.”,

c) dodaje się ust. 7 w brzmieniu:

„7. Pracownikiem Instytutu Pamięci może być osoba, która spełnia warunki, o których mowa w ust. 1 pkt 3 oraz w ust. 2–2b, i nie prowadzi działalności publicznej niedającej się pogodzić z działalnością Instytutu Pamięci.”;

7) w art. 13 w ust. 2 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
„Sejm Rzeczypospolitej Polskiej odwołuje Prezesa Instytutu Pamięci, jeżeli:”;

8) art. 15 otrzymuje brzmienie:

„Art. 15. 1. W Instytucie Pamięci tworzy się Kolegium Instytutu Pamięci.

2. Kolegium Instytutu Pamięci jest organem opiniodawczo-doradczym Prezesa Instytutu Pamięci w sprawach objętych zakresem działania Instytutu Pamięci oraz wykonuje zadania i posiada kompetencje przewidziane w ustawie.

3. Kolegium Instytutu Pamięci składa się z dziewięciu członków, w tym:

1) dwóch powoływanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
2) pięciu powoływanych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej;
3) dwóch powoływanych przez Senat.

4. Członkiem Kolegium Instytutu Pamięci może zostać osoba, która posiada wyłącznie obywatelstwo polskie, wyróżnia się wysokimi walorami moralnymi oraz wiedzą przydatną w pracach Instytutu Pamięci.

5. Członkiem Kolegium Instytutu Pamięci nie może zostać osoba, która pełniła służbę, pracowała lub była współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5, ani też sędzia, który orzekając uchybił godności urzędu, sprzeniewierzając się niezawisłości sędziowskiej.

6. Członkiem Kolegium Instytutu Pamięci nie może być również osoba, co do której w archiwach podlegających przekazaniu do Instytutu Pamięci lub w innych archiwach państwowych znajduje się informacja o tym, że istnieją wobec niej przesłanki przewidziane w ust. 5.

7. Członek Kolegium Instytutu Pamięci nie może być także pracownikiem ani prokuratorem Instytutu Pamięci, ani świadczyć innych usług na podstawie umowy cywilnoprawnej.

8. Kadencja Kolegium Instytutu Pamięci trwa 7 lat. Funkcję członka Kolegium Instytutu Pamięci można pełnić nie dłużej niż przez dwie kadencje.

9. Członkostwo w Kolegium Instytutu Pamięci ustaje wskutek:

1) śmierci;
2) rezygnacji;
3) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z urzędu;
4) odwołania odpowiednio przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej albo Senat, na wniosek Kolegium Instytutu Pamięci

podjęty większością 2/3 głosów ustawowego składu Kolegium Instytutu Pamięci, z powodu długotrwałej choroby lub upadku sił powodujących niezdolność do pełnienia obowiązków albo niewypełniania obowiązków nałożonych przez ustawę lub naruszenia zakazów określonych w ust. 7.

10. W przypadku ustania członkostwa przed upływem kadencji właściwy organ niezwłocznie powołuje nowego członka na okres do zakończenia kadencji Kolegium Instytutu Pamięci.

11. Członkowi Kolegium Instytutu Pamięci przysługuje miesięczna dieta z tytułu wykonywanych przez niego zadań.

12. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wysokość miesięcznej diety przysługującej członkowi Kolegium Instytutu Pamięci z tytułu wykonywanych przez niego zadań, mając na uwadze, że nie może być ona wyższa od czterokrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę.

13. Pierwsze posiedzenie Kolegium Instytutu Pamięci zwołuje Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

14. Kolegium Instytutu Pamięci określa w regulaminie organizacyjnym szczegółową organizację i tryb pracy Kolegium Instytutu Pamięci.”;

9) w art. 16 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Prezes Instytutu Pamięci wykonuje swoje funkcje przy pomocy jednostek organizacyjnych Instytutu Pamięci wymienionych w art. 17.”;

10) art. 18 otrzymuje brzmienie:

„Art. 18. 1. W Instytucie Pamięci działają następujące komórki organizacyjne:

1) Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwana dalej „Główną Komisją”;
2) Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej;
3) Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa;
4) Biuro Poszukiwań i Identyfikacji;
5) Biuro Edukacji Narodowej;
6) Biuro Badań Historycznych;
7) Biuro Lustracyjne.

2. W oddziałach Instytutu Pamięci działają następujące komórki organizacyjne:

1) oddziałowe komisje ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwane dalej „oddziałowymi komisjami”;

2) oddziałowe biura lustracyjne;

3) inne komórki organizacyjne wymienione w statucie Instytutu Pamięci.

3. W delegaturach Instytutu Pamięci działają wydziały i referaty wymienione w statucie Instytutu Pamięci.”;

11) w art. 19 ust. 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„2. Komórkami organizacyjnymi wymienionymi w art. 18 ust. 1 pkt 2–6 kierują dyrektorzy powoływani i odwoływani przez Prezesa Instytutu Pamięci.

3. Komórkami organizacyjnymi wymienionymi w art. 18 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 kierują naczelnicy i kierownicy powoływani i odwoływani przez Prezesa Instytutu Pamięci.”;

12) użyty w art. 19 w ust. 10, w art. 21, w art. 23 w ust. 1, 3 i 4, w art. 24a w ust. 1 i 2 oraz w art. 36 w ust. 9 we wprowadzeniu do wyliczenia w różnych przypadkach wyraz „Rada” zastępuje się użytym w odpowiednich przypadkach wyrazem „Kolegium”;

13) w art. 23 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Kolegium Instytutu Pamięci:

1) przyjmuje roczne sprawozdanie Prezesa Instytutu Pamięci z działalności Instytutu Pamięci;

2) wyraża opinie o przedstawionych przez Prezesa Instytutu Pamięci kandydatach na stanowiska kierownicze w Instytucie Pamięci wymienione w statucie Instytutu Pamięci;

3) opiniuje i rekomenduje kierunki działalności i programy badawcze Instytutu Pamięci;

4) zatwierdza szczegółowe zasady ewidencjonowania, przechowywania, opracowywania, zabezpieczania, udostępniania i publikowania dokumentów;

5) wyraża, na podstawie art. 36 ust. 9, opinię o zasadności odmowy udostępnienia dokumentów zgromadzonych przez Instytut Pamięci;

6) ustala priorytety w zakresie udostępniania dokumentów zgromadzonych przez Instytut Pamięci;

7) zajmuje stanowisko w sprawach ważnych dla Instytutu Pamięci;

8) wykonuje inne zadania i posiada kompetencje przewidziane w ustawie.”;

14) art. 29 otrzymuje brzmienie:

„Art. 29. 1. W zakresie działalności archiwalnej Instytut Pamięci gromadzi, ewidencjonuje, przechowuje, opracowuje, zabezpiecza i udostępnia dokumenty

zbrodni z lat 1917–1990 oraz dokumenty ukazujące fakty i okoliczności dotyczące losów Narodu Polskiego w latach 1939–1990 i informujące o poniesionych ofiarach i wyrządzonych szkodach, wydaje na ich podstawie uwierzytelnione odpisy, wypisy, wyciągi i reprodukcje przechowywanych dokumentów.

2. Instytut Pamięci gromadzi, ewidencjonuje, przechowuje, opracowuje, zabezpiecza i udostępnia także inne niż wymienione w ust. 1 i w art. 25–28 materiały archiwalne pozyskane w formie oryginalnych dokumentów, kopii lub na nośnikach elektronicznych od instytucji prowadzących archiwa z innych państw, polskich instytucji emigracyjnych i polonijnych oraz osób prywatnych z kraju i zagranicy.”;

15) w art. 32 uchyla się ust. 3–5 i 7;

16) w art. 35a ust. 4 i 5 otrzymują brzmienie:

„4. Uprawnienia wynikające z art. 30–35 i art. 35b może wykonywać osoba najbliższa zmarłego w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego, a w razie jej braku – także krewny boczny do czwartego stopnia pokrewieństwa po złożeniu pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń oświadczenia o braku wiedzy o osobie najbliższej zmarłego w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego.

5. Jeżeli realizacja praw wynikających z art. 30–35 i art. 35b następuje przez osobę, o której mowa w ust. 4, należy we właściwym wniosku wskazać imię i nazwisko osoby zmarłej, której praw on dotyczy.”;

17) w art. 36 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Dyrektor oddziału Instytutu Pamięci, w drodze decyzji administracyjnej, odmawia udostępnienia dokumentów, o których mowa w ust. 1, jeżeli złożony wniosek nie spełnia warunków określonych w ust. 1–4 lub zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 30 ust. 2 pkt 1 lub art. 37.”;

18) uchyla się art. 39 i art. 39a;

19) w art. 43 w ust. 1 skreśla się zdanie drugie;

20) w art. 45 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Celem śledztwa w sprawach o zbrodnie, o których mowa w art. 1, jest również wyjaśnienie okoliczności sprawy, w szczególności ustalenie osób pokrzywdzonych.”;

21) art. 45a otrzymuje brzmienie:

„Art. 45a. Śledztwa w sprawach o przestępstwa określone w art. 54 i art. 55 wszczyna z urzędu i prowadzi prokurator oddziałowej komisji.”;

22) po art. 45a dodaje się art. 45b w brzmieniu:

„Art. 45b. Prokurator Głównej Komisji lub prokurator oddziałowej komisji jest uprawniony do kierowania wniosków i występowania przed sądami w sprawach o uznanie za nieważne orzeczeń w trybie określonym w ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.”;

23) uchyla się art. 49;

24) w art. 52a pkt 7 i 8 otrzymują brzmienie:

„7) przygotowywanie i publikowanie katalogów zawierających dane osobowe osób, wobec których zachowały się dokumenty świadczące o tym, że organy bezpieczeństwa państwa zbierały o nich informacje na podstawie celowo gromadzonych danych, w tym w sposób tajny, a wobec osób tych nie stwierdzono istnienia dokumentów świadczących, że byli pracownikami, funkcjonariuszami, żołnierzami organów bezpieczeństwa państwa lub współpracowali z organami bezpieczeństwa państwa; przed umieszczeniem w katalogu należy uzyskać zgodę osoby, której te dane dotyczą, a w przypadku śmierci tej osoby – zgodę osoby najbliższej zmarłego w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego, od uzyskania zgody odstępuje się, jeżeli od chwili śmierci tej osoby minęło co najmniej 20 lat, a w przypadku bezsprzecznego ustalenia braku osób uprawnionych do wyrażenia zgody, umieszczenie w katalogu następuje na podstawie decyzji Prezesa Instytutu Pamięci;

8) przygotowywanie i publikowanie katalogów zawierających dane osobowe osób, które zajmowały kierownicze stanowiska w byłej Polskiej Partii Robotniczej i byłej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej oraz Zjednoczonym Stronnictwie Ludowym i Stronnictwie Demokratycznym, a także były członkami Rady Ministrów oraz pełniły funkcje sekretarzy i podsekretarza stanu państwa komunistycznego do dnia 23 sierpnia 1989 r. lub były w tym okresie kierownikami i zastępcami kierowników centralnych organów administracji państwowej, centralnych urzędów państwowych.”;

25) w art. 52b ust. 2a otrzymuje brzmienie:

„2a. W katalogu, o którym mowa w art. 52a pkt 7, zamieszcza się dane, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 3 i 6–8.”;

26) rozdział 6 otrzymuje brzmienie:

„Rozdział 6

Funkcje badawcze i edukacyjne Instytutu Pamięci

Art. 53. Instytut Pamięci:

1) informuje społeczeństwo o strukturach i metodach działania instytucji, w ramach których zostały popełnione zbrodnie przeciwko Narodowi Polskiemu, oraz informuje o strukturach, obsadzie personalnej i sposobach działania organów bezpieczeństwa państwa;
2) prowadzi badania naukowe nad porozbiorową i najnowszą historią Polski, w tym historią polskiej emigracji oraz historią polskiego dziedzictwa kulturowego na Wschodzie, a także udostępnia zgromadzone dokumenty innym placówkom naukowym i osobom w celu prowadzenia takich badań, z zachowaniem warunków określonych w ustawie;
3) udziela informacji na temat zgromadzonych dokumentów oraz publikuje wydawnictwa naukowe i popularnonaukowe, w tym inwentarze archiwalne;
4) upowszechnia w kraju i za granicą wyniki swojej pracy oraz badań innych instytucji, organizacji i osób nad problematyką stanowiącą przedmiot jego działania;
5) prowadzi działalność edukacyjną, wystawienniczą i wydawniczą w kraju i za granicą, w tym w zakresie porozbiorowej i najnowszej historii Polski;
6) formułuje wnioski dotyczące edukacji historycznej;
7) informuje społeczeństwo o odnalezionych miejscach spoczynku i o tożsamości osób poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego, a zwłaszcza tych, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r., a także o ich działalności niepodległościowej i okolicznościach śmierci.

Art. 53a. 1. Wykonywanie funkcji edukacyjnych Instytutu Pamięci następuje w szczególności przez:

1) upowszechnianie w kraju i za granicą stanowisk i opinii dotyczących najważniejszych dla Narodu Polskiego wydarzeń historycznych;

2) popularyzację porozbiorowej i najnowszej historii Polski jako elementu wychowania patriotycznego;
3) promowanie wiedzy o udziale Polaków i ich formacjach wojskowych na frontach walk;
4) przeciwdziałanie rozpowszechnianiu w kraju i za granicą informacji i publikacji o nieprawdziwych treściach historycznych, krzywdzących lub zniesławiających Rzeczpospolitą Polską lub Naród Polski;
5) informowanie o metodach, miejscach i sprawcach zbrodni popełnionych przeciwko Narodowi Polskiemu;
6) wspieranie przedsięwzięć społecznych mających na celu kreowanie patriotyzmu i umacnianie tożsamości narodowej.

2. Zadania Instytutu Pamięci w zakresie funkcji edukacyjnych mogą być wykonywane we współpracy ze szkołami, z uczelniami, placówkami oświatowymi i kulturalnymi, ze stowarzyszeniami, z fundacjami i innymi organizacjami pozarządowymi, a także ze środkami masowego przekazu, polskimi organizacjami i instytucjami emigracyjnymi oraz organami władzy publicznej.

3. Zadania Instytutu Pamięci realizowane za granicą są wykonywane we współpracy z ministrem właściwym do spraw zagranicznych.”;

27) po rozdziale 6 dodaje się rozdziały 6a i 6b w brzmieniu:

„Rozdział 6a

Poszukiwanie miejsc spoczynku osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

Art. 53b. Instytut Pamięci prowadzi prace poszukiwawcze miejsc spoczynku osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r., zwane dalej „pracami poszukiwawczymi”, a w przypadku odnalezienia zwłok, szczątków lub prochów ludzkich identyfikuje tożsamość tych osób.

Art. 53c. 1. Prowadzenie prac poszukiwawczych wymaga uzyskania uprzedniej zgody właściciela lub posiadacza nieruchomości, na której mają być prowadzone te prace, i uzgodnienia z nim, w drodze umowy, w tym odpłatnej, sposobu, zakresu i terminu korzystania z nieruchomości oraz zasad i sposobu

naprawienia ewentualnych szkód wyrządzonych w związku z prowadzonymi pracami poszukiwawczymi.

2. W przypadku braku uzgodnień, o których mowa w ust. 1, starosta właściwy ze względu na miejsce położenia nieruchomości, wykonujący zadanie z zakresu administracji rządowej, na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci, może wydać decyzję nakazującą właścicielowi lub posiadaczowi udostępnienie nieruchomości na czas niezbędny do przeprowadzenia prac poszukiwawczych, jednak nie dłuższy niż 9 miesięcy od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

3. Do decyzji, o której mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy art. 124 ust. 4–7 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2015 r. poz. 1774 i 1777 oraz z 2016 r. poz. 65).

4. Za szkody wyrządzone w związku z prowadzeniem prac poszukiwawczych przysługuje odszkodowanie. Do ustalenia wysokości i wypłacenia odszkodowania stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

5. Przepisu ust. 4 nie stosuje się, jeżeli udostępnienie nieruchomości w celu prowadzenia prac poszukiwawczych nastąpiło na podstawie umowy, o której mowa w ust. 1.

Art. 53d. 1. Jeżeli w wyniku prowadzonych prac poszukiwawczych odkryto zwłoki, szczątki lub prochy ludzkie albo ustalono lub powzięto podejrzenie, że zwłoki, szczątki lub prochy ludzkie znajdują się w określonym miejscu, Prezes Instytutu Pamięci zawiadamia o tym prokuratora właściwej miejscowo oddziałowej komisji.

2. Prokurator właściwej miejscowo oddziałowej komisji zawiadamia Prezesa Instytutu Pamięci o zarządzeniu ekshumacji, wskazując miejsce i czas jej dokonania.

3. Prokurator właściwej miejscowo oddziałowej komisji przekazuje do bazy, o której mowa w art. 53f, dane dotyczące miejsca odkrycia zwłok, szczątków lub prochów ludzkich, oznaczenia materiału genetycznego z ekshumowanych zwłok, szczątków lub prochów ludzkich oraz miejsca jego przechowywania.

Art. 53e. 1. Do pochowania zwłok, szczątków lub prochów osób, których tożsamość została ustalona, stosuje się odpowiednio przepis art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2126, 2281 i ...).

2. Jeżeli nie ma osób uprawnionych do pochowania zwłok, szczątków lub prochów ludzkich albo nie udało się ustalić tożsamości osób, o których mowa w art. 53b, miejsce ich pochowania określa Prezes Instytutu Pamięci, po przeprowadzeniu konsultacji z organizacjami społecznymi zajmującymi się upamiętnianiem i otaczaniem opieką miejsc pamięci narodowej. Organizacja pochówku i pokrycie jego kosztów należą do Instytutu Pamięci.

3. Dane dotyczące miejsca pochowania zwłok, szczątków lub prochów osób, o których mowa w art. 53b, w tym lokalizację cmentarza i grobu (kwatera, rząd, numer w rzędzie), zamieszcza się w bazie, o której mowa w art. 53f.

Art. 53f. 1. W celu prowadzenia prac poszukiwawczych oraz identyfikacji tożsamości osób, o których mowa w art. 53b, w Instytucie Pamięci tworzy się Bazę Materiału Genetycznego, zwaną dalej „Bazą", której administratorem w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2135 i 2281 oraz z 2016 r. poz. 195) jest Prezes Instytutu Pamięci.

2. Baza obejmuje:

1) dane i informacje o osobach, których krewni stracili życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r. i miejsce ich pochowania nie jest znane:
   a) imię i nazwisko,
   b) adres do korespondencji,
   c) oznaczenie materiału genetycznego i miejsce jego przechowywania,
   d) określenie stopnia pokrewieństwa z krewnym, jego imię i nazwisko, datę urodzenia i imię ojca oraz stopień wojskowy,
   e) wskazanie okoliczności mogących służyć odnalezieniu miejsca pochowania i ustaleniu tożsamości, w szczególności dotyczących aresztowania, miejsc osadzenia oraz organów bezpieczeństwa państwa i ich funkcjonariuszy prowadzących postępowania w sprawach krewnego;
2) dane i informacje o zwłokach, szczątkach lub prochach ludzkich, o których mowa w art. 53b:
   a) miejsce odkrycia zwłok, szczątków lub prochów ludzkich, oznaczenie materiału genetycznego z ekshumowanych zwłok, szczątków lub prochów ludzkich oraz miejsce jego przechowywania,

b) miejsce pochowania zwłok, szczątków lub prochów ludzkich, w tym lokalizację cmentarza i grobu (kwatera, rząd, numer w rzędzie);

3) wyniki badań genetycznych.

3. Osoby, o których mowa w ust. 2 pkt 1, mogą zgłaszać wnioski o zarejestrowanie w Bazie swoich danych oraz przekazać swój materiał genetyczny.

4. Prezes Instytutu Pamięci dokonuje weryfikacji danych i informacji o osobach, o których mowa w ust. 2 pkt 1, nie rzadziej niż co 10 lat od ich zarejestrowania w Bazie pod kątem celowości dalszego ich przetwarzania lub wykorzystywania.

5. Usunięcie danych i informacji o osobach, o których mowa w ust. 2 pkt 1, następuje na wniosek tych osób. W przypadku usunięcia danych i informacji z Bazy materiał genetyczny przekazany przez te osoby podlega zniszczeniu.

6. Usunięcia danych i informacji o osobach, o których mowa w ust. 2 pkt 1, oraz zniszczenia materiału genetycznego przekazanego przez te osoby dokonuje się również, gdy w wyniku weryfikacji, o której mowa w ust. 4, stwierdzono niecelowość dalszego przetwarzania lub wykorzystywania tych danych lub informacji, informując o tym fakcie te osoby.

7. Usunięcia danych i informacji o osobach oraz zniszczenia materiału genetycznego dokonuje komisja powołana przez Prezesa Instytutu Pamięci, sporządzając z tych czynności protokół.

8. Informacje objęte Bazą, z wyjątkiem informacji dotyczących miejsca odkrycia zwłok, szczątków lub prochów ludzkich oraz miejsca pochowania zwłok, szczątków lub prochów ludzkich, w tym lokalizacji cmentarza i grobu (kwatera, rząd, numer w rzędzie), nie podlegają udostępnieniu osobom trzecim.

9. Pobieranie i przechowywanie materiału genetycznego oraz prowadzenie badań porównawczych materiału genetycznego pobranego z ekshumowanych zwłok, szczątków lub prochów ludzkich z materiałem genetycznym znajdującym się w Bazie, Instytut Pamięci zleca:

1) grupie uczelni medycznych lub

2) grupie uczelni prowadzących działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych lub

3) grupie innych podmiotów uprawnionych do prowadzenia badań porównawczych materiału genetycznego na podstawie odrębnych przepisów lub

4) grupie składającej się z uczelni i podmiotów wymienionych w pkt 1–3 – powołanej na podstawie umowy do realizacji tych zadań.

10. Zmiany w składzie grupy, o której mowa w ust. 9, wymagają uzyskania zgody Prezesa Instytutu Pamięci.

Art. 53g. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, sposób pobierania materiału genetycznego, o którym mowa w art. 53f ust. 2 pkt 1 lit. c, oraz warunki i sposób przechowywania materiału genetycznego, o którym mowa w art. 53f ust. 2 pkt 1 lit. c i pkt 2 lit. a, mając na względzie zapewnienie poszanowania praw osób, o których mowa w art. 53f ust. 2 pkt 1, zwłok, szczątków i prochów ludzkich oraz bezpieczeństwo sanitarne.

Art. 53h. 1. Podmiot będący administratorem bazy materiału genetycznego lub bazy materiału biologicznego przechowywanego w celu identyfikacji tożsamości osób, o których mowa w art. 53b, przekazuje do Bazy informacje o posiadanych próbkach materiału genetycznego lub biologicznego oraz dotyczące ich dane i informacje określone w art. 53f ust. 2.

2. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany do aktualizacji przekazanych danych i informacji w okresach trzymiesięcznych.

3. W przypadku wykreślenia bazy, o której mowa w ust. 1, z rejestru zbiorów danych osobowych zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, podmiot będący administratorem tej bazy przekazuje do Instytutu Pamięci informacje i dane, o których mowa w ust. 1, oraz posiadane próbki materiału genetycznego i biologicznego.

Art. 53i. 1. Prezes Instytutu Pamięci może uzyskać dostęp do bazy materiału genetycznego lub bazy materiału biologicznego, administrowanej przez inny podmiot, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że te bazy zawierają informacje i dane z zakresu działania Instytutu Pamięci.

2. Każdy, kto posiada bazy, o których mowa w ust. 1, jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym fakcie Prezesa Instytutu Pamięci.

3. Każdy podmiot jest obowiązany bezzwłocznie wydać Prezesowi Instytutu Pamięci, na jego żądanie, posiadane informacje lub dane zawarte w bazach, o których mowa w ust. 1.

Rozdział 6b

Wykonywanie zadań z zakresu upamiętniania walk i męczeństwa

Art. 53j. 1. Instytut Pamięci prowadzi działalność związaną z upamiętnianiem historycznych wydarzeń, miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa Narodu Polskiego, zarówno w kraju, jak i za granicą, a także miejsc walk i męczeństwa innych narodów na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności w zakresie:

1) inicjowania opieki nad miejscami walk i męczeństwa oraz trwałego upamiętnienia faktów, wydarzeń i postaci związanych z tymi miejscami;
2) współdziałania w organizowaniu obchodów, uroczystości, przedsięwzięć wydawniczych i wystawienniczych;
3) popularyzowania za pomocą środków masowego przekazu miejsc, wydarzeń i postaci historycznych związanych z walkami i męczeństwem;
4) oceniania stanu opieki nad miejscami i trwałymi obiektami pamięci narodowej, w szczególności nad grobami i cmentarzami wojennymi oraz walk narodowowyzwoleńczych, cmentarzami ofiar totalitarnego terroru, a także izbami pamięci narodowej;
5) opiniowania pod względem historycznym wniosków o trwałe upamiętnienie miejsc i wydarzeń historycznych, a także wybitnych postaci związanych z dziejami walk i męczeństwa;
6) współdziałania w szczególności ze środowiskami i organizacjami emigracyjnymi i polonijnymi oraz polskimi poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, w sprawowaniu opieki nad miejscami walk i męczeństwa Narodu Polskiego za granicą;
7) dokonywania trwałych upamiętnień faktów, wydarzeń i postaci związanych z miejscami walk i męczeństwa.

2. W sprawach, które mogą mieć wpływ na realizację polityki państwa dotyczącej miejsc pamięci narodowej oraz grobów i cmentarzy wojennych, Prezes Instytutu Pamięci podejmuje działania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. W sprawach, które mogą mieć wpływ na realizację umów międzynarodowych dotyczących miejsc pamięci narodowej oraz grobów i cmentarzy wojennych, Prezes Instytutu Pamięci podejmuje działania w

porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 53k. Wykonywanie zadań określonych w art. 53j ust. 1 następuje w szczególności przez:

1) zajmowanie stanowisk, wydawanie opinii oraz występowanie z wnioskami w sprawach opieki nad miejscami walk i męczeństwa oraz trwałego upamiętniania związanych z tymi miejscami faktów, wydarzeń i postaci;
2) występowanie z wnioskami oraz współdziałanie z właściwymi organami państwowymi, organami jednostek samorządu terytorialnego i zainteresowanymi organizacjami społecznymi w organizowaniu obchodów i uroczystości, inicjowanie wydawnictw i organizowanie wystaw upamiętniających miejsca walk i męczeństwa oraz związane z nimi historyczne wydarzenia i postacie;
3) przedstawianie, za pośrednictwem środków masowego przekazu, publikacji popularyzujących miejsca, wydarzenia i postacie związane z walką i męczeństwem, a także podejmowanie innych przedsięwzięć upowszechniających pamięć walk i męczeństwa;
4) współpracę, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, z zagranicznymi instytucjami zajmującymi się upamiętnianiem i otaczaniem opieką miejsc walk i męczeństwa Polaków w innych krajach oraz miejsc walk i męczeństwa innych narodów na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
5) współpracę, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ze środowiskami i organizacjami emigracyjnymi, polonijnymi oraz polskimi poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, a także przedstawicielstwami dyplomatycznymi i urzędami konsularnymi w zakresie:
   a) sprawowania opieki nad miejscami walk i męczeństwa Narodu Polskiego za granicą, zwłaszcza polskimi cmentarzami wojennymi,
   b) upamiętniania polskich wydarzeń historycznych mających miejsce poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz wybitnych polskich postaci poległych lub zmarłych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej,

c) poszukiwania i upamiętniania miejsc męczeństwa Polaków oraz miejsc ich pochówków poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej,

d) ekshumacji i przeniesienia szczątków Polaków poległych bądź pomordowanych za granicą na cmentarze i kwatery wojenne w Polsce;

6) współpracę ze szkołami i innymi placówkami oświatowymi i kulturalnymi w zakresie tworzenia izb pamięci narodowej;

7) współpracę z organami jednostek samorządu terytorialnego, organizacjami harcerskimi, turystycznymi i innymi zainteresowanymi organizacjami społecznymi w tworzeniu i promowaniu szlaków pamięci narodowej;

8) popieranie tworzenia regionalnych lub lokalnych muzeów walki o niepodległość;

9) finansowanie i przeprowadzanie prac mających na celu trwałe upamiętnienie faktów, wydarzeń i postaci związanych z miejscami walk i męczeństwa podejmowanych z inicjatywy własnej.

Art. 53l. Organy właściwe w sprawach wydawania zezwoleń na wykonanie trwałych znaków i obiektów upamiętniających walki i męczeństwo wydają zezwolenie po zasięgnięciu opinii Prezesa Instytutu Pamięci.

Art. 53m. 1. W celu realizacji zadań określonych w art. 53j przy oddziałach Instytutu Pamięci tworzy się komitety ochrony pamięci walk i męczeństwa.

2. Członkami komitetu ochrony pamięci walk i męczeństwa mogą być w szczególności przedstawiciele organów jednostek samorządu terytorialnego, a także organizacji społecznych, których przedmiot działalności jest związany z upamiętnianiem historycznych wydarzeń, miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa Narodu Polskiego, w tym fundacji kombatanckich oraz stowarzyszeń kombatanckich w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1206 oraz z 2015 r. poz. 693 i 2281).

3. Właściwy miejscowo dyrektor oddziału Instytutu Pamięci zamieszcza w prasie o zasięgu lokalnym oraz na stronie internetowej oddziału ogłoszenie o możliwości zgłaszania kandydatów na członków komitetu ochrony pamięci walk i męczeństwa, w tym o terminie i miejscu składania wniosków w tej sprawie.

4. Członków komitetu ochrony pamięci walk i męczeństwa powołuje i odwołuje Prezes Instytutu Pamięci na wniosek właściwego miejscowo dyrektora oddziału Instytutu Pamięci.

5. Udział w pracach komitetu ochrony pamięci walk i męczeństwa ma charakter społeczny.

6. Obsługę organizacyjną komitetu ochrony pamięci walk i męczeństwa zapewnia właściwy miejscowo dyrektor oddziału Instytutu Pamięci.

Art. 53n. 1. Osobom i jednostkom organizacyjnym zasłużonym dla idei pamięci narodowej oraz opieki nad miejscami walk i męczeństwa można nadać medal „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej”.

2. Medal, o którym mowa w ust. 1, nadaje Prezes Instytutu Pamięci, na uzasadniony wniosek organizacji społecznej lub instytucji zajmujących się upamiętnianiem i otaczaniem opieką miejsc walk i męczeństwa Polaków, po zasięgnięciu opinii właściwego komitetu ochrony pamięci walk i męczeństwa.

3. We wniosku, o którym mowa w ust. 2, wskazuje się w szczególności imię, nazwisko, imię ojca, datę i miejsce urodzenia, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania osoby zasłużonej albo nazwę, siedzibę, adres zasłużonej jednostki organizacyjnej.

4. Osoba lub jednostka organizacyjna, której nadano medal, o którym mowa w ust. 1, otrzymuje odznakę oraz legitymację potwierdzające jego nadanie.

5. Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Prezesa Instytutu Pamięci, określi, w drodze rozporządzenia:

1) wzór wniosku, o którym mowa w ust. 2,
2) szczegółowy tryb postępowania w sprawach o nadanie medalu, o którym mowa w ust. 1,
3) sposób wręczania i noszenia medalu, o którym mowa w ust. 1,
4) wzory odznaki oraz legitymacji potwierdzających nadanie medalu, o którym mowa w ust. 1

– uwzględniając konieczność zapewnienia sprawności postępowania w sprawach o nadanie medalu oraz godnego i uroczystego uhonorowania osób oraz jednostek organizacyjnych, którym jest nadawany medal.”;

28) art. 71 otrzymuje brzmienie:

„Art. 71. W działalności Instytutu Pamięci określonej w art. 1, z wyjątkiem prowadzenia Bazy, o której mowa w art. 53f, nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. poz. 311, z późn. zm.[2)]) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 w ust. 1 pkt 8 otrzymuje brzmienie:

„8) osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.”;

2) art. 4 otrzymuje brzmienie:

„Art. 4. 1. Prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanemu dalej „Prezesem Instytutu Pamięci”, przysługuje prawo zarządzenia ekshumacji zwłok z grobu wojennego i przeniesienia ich do innego grobu.

2. Prezes Instytutu Pamięci wskutek umotywowanej prośby rodziny lub otoczenia osoby pochowanej w grobie wojennym bądź prośby instytucji społecznej może zezwolić na ekshumację zwłok z grobu wojennego i przeniesienie ich na inne miejsce w kraju lub poza granicami Państwa oraz na sprowadzenie zwłok z obcego państwa celem ich pochowania w kraju w grobie wojennym.”;

3) po art. 4 dodaje się art. 4a w brzmieniu:

„Art. 4a. Od decyzji Prezesa Instytutu Pamięci, o których mowa w art. 4, przysługuje odwołanie do Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.”;

4) po art. 5 dodaje się art. 5a w brzmieniu:

„Art. 5a. Zatwierdzanie planów cmentarzy wojennych oraz sprawy dotyczące ogólnego zarządu cmentarzy wojennych, a w szczególności sprawy związane z ewidencją, remontem i utrzymaniem grobów i cmentarzy wojennych oraz sprawy związane z uregulowaniem własności gruntów, zajętych pod cmentarze wojenne, należą do zakresu działania wojewody.”;

5) w art. 6:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Groby i cmentarze wojenne pozostają pod opieką Państwa. Zwierzchni nadzór nad nimi polegający na sprawdzaniu i kontrolowaniu działań podległych jednostek pod względem legalności i podejmowania w tym zakresie decyzji administracyjnych sprawuje minister właściwy do spraw

---

[2)] Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1959 r. poz. 62, z 1998 r. poz. 668, z 2002 r. poz. 984, z 2005 r. poz. 1420 i 1462, z 2006 r. poz. 1041 oraz z 2015 r. poz. 935.

kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z zachowaniem uprawnień przysługujących Kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz wójtom (burmistrzom, prezydentom miast) na podstawie ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2126, 2281 i ...) oraz uprawnień przysługujących Prezesowi Instytutu Pamięci na podstawie art. 4 i na podstawie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 152, 178 i …).”,

b) po ust. 4 dodaje się ust. 4a i 4b w brzmieniu:

„4a. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, nadzór nad wykonywaniem przez fundacje, stowarzyszenia i instytucje społeczne obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych sprawuje wojewoda.

4b. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przekazywać podmiotom wskazanym w ust. 4, jak również jednostkom samorządu terytorialnego, związkom wyznaniowym i innym podmiotom sprawującym opiekę nad grobami i cmentarzami wojennymi, środki finansowe na wykonywanie zadań związanych z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi.”;

6) w art. 7 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. W razie uszkodzenia grobu lub jakichkolwiek urządzeń na cmentarzu wojennym wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub inny podmiot sprawujący opiekę nad grobami i cmentarzami wojennymi jest obowiązany zawiadomić o tym wojewodę.”;

7) uchyla się art. 8.

Art. 3. W ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2126 i 2281) art. 15a otrzymuje brzmienie:

„Art. 15a. 1. Jeżeli w wyniku prowadzonych przez Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu prac poszukiwawczych ustalono lub powzięto podejrzenie, że pod istniejącym grobem znajduje się miejsce spoczynku osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r., i na podstawie zarządzenia prokuratora właściwej miejscowo oddziałowej komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokonano ekshumacji zwłok lub szczątków

ludzkich z istniejącego grobu i nie ma możliwości ponownego pochowania zwłok i szczątków w tym samym grobie, wojewoda właściwy ze względu na miejsce położenia grobu, na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, wydaje decyzję o ponownym pochowaniu zwłok i szczątków z istniejącego grobu w innym grobie, zwanym dalej „ponownym pochowaniem”.

2. Wniosek o ponowne pochowanie zawiera:

1) dane osób pochowanych w grobie oraz określenie miejsca usytuowania grobu wynikające z planu zagospodarowania cmentarza;
2) przesłanki uzasadniające potrzebę ponownego pochowania;
3) uzasadnienie.

3. W przypadku braku możliwości ponownego pochowania zwłok i szczątków w innym grobie na tym samym cmentarzu z uwagi na brak miejsca lub zamknięcie cmentarza, zwłoki i szczątki mogą zostać ponownie pochowane na innym cmentarzu.

4. Stronami postępowania w sprawie ponownego pochowania są:

1) Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
2) małżonek, zstępni, wstępni lub inne osoby, które pochowały osoby zmarłe i których dane znajdują się w ewidencji grobów prowadzonej przez administrację cmentarza;
3) w przypadku braku osób, o których mowa w pkt 2, krewni boczni do trzeciego stopnia pokrewieństwa.

5. Jeżeli na podstawie danych uzyskanych z rejestrów i ewidencji publicznych nie ma możliwości ustalenia osób, o których mowa w ust. 4 pkt 2 i 3, wojewoda ogłasza w sposób zwyczajowo przyjęty oraz w Biuletynie Informacji Publicznej o wszczęciu postępowania w sprawie ponownego pochowania.

6. Wydanie decyzji o ponownym pochowaniu wojewoda poprzedza trwającymi nie dłużej niż 3 miesiące rokowaniami z osobami, o których mowa w ust. 4 pkt 2 i 3, co do nowego miejsca pochowania lub budowy albo odtworzenia nagrobka. Z rokowań sporządza się protokół.

7. Jeżeli w terminie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia, o którym mowa w ust. 5, nie zgłosi się żadna z osób, o których mowa w ust. 4 pkt 2 i 3, wojewoda określa nowe miejsce pochowania lub budowy albo odtworzenia nagrobka.

8. Koszt ponownego pochowania, w tym przeniesienia zwłok i szczątków, wykupu nowego miejsca pochowania oraz budowy albo odtworzenia nagrobka, odpowiadającego dotychczasowemu, ponosi wojewoda.

9. Umowy, o których mowa w art. 7 ust. 4, wygasają z dniem, w którym decyzja o ponownym pochowaniu stała się ostateczna.

10. Odwołanie od decyzji wojewody o ponownym pochowaniu przysługuje do ministra właściwego do spraw administracji publicznej.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 r. poz. 987, z 2015 r. poz. 1505 oraz z 2016 r. poz. 352) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5a ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Połączenie, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić po pozytywnym zaopiniowaniu przez Radę do Spraw Muzeów i Miejsc Pamięci Narodowej, zwaną dalej „Radą do Spraw Muzeów”.”;

2) w art. 6 uchyla się ust. 5;

3) po art. 6 dodaje się art. 6a w brzmieniu:

„Art. 6a. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego koordynuje i realizuje politykę państwa w zakresie działalności muzeów oraz w zakresie miejsc pamięci narodowej, w tym pomników zagłady oraz grobów i cmentarzy wojennych w szczególności przez:

1) tworzenie muzeów;
2) sprawowanie nadzoru nad muzeami i dokonywanie kontroli ich działalności;
3) sprawowanie opieki nad miejscami pamięci narodowej oraz trwałymi upamiętnieniami faktów, wydarzeń i postaci z nimi związanymi w kraju i za granicą;
4) wspieranie inicjatyw w zakresie sprawowania opieki nad miejscami pamięci narodowej oraz trwałymi upamiętnieniami faktów, wydarzeń i postaci z nimi związanymi przez inne podmioty;
5) dokonywanie trwałych upamiętnień w miejscach pamięci narodowej, w tym w miejscach walk i męczeństwa Narodu Polskiego oraz upamiętnień związanych z nimi faktów, wydarzeń, postaci;
6) opiniowanie stanu opieki nad pomnikami zagłady oraz muzeami walk i martyrologii;
7) organizowanie współpracy ze środowiskami i organizacjami emigracyjnymi, polonijnymi oraz polskimi poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, w

sprawowaniu opieki nad miejscami pamięci narodowej, w tym miejscami walk i męczeństwa Narodu Polskiego;

8) popularyzowanie wiedzy o miejscach pamięci narodowej oraz ich znaczenia dla historii, dziedzictwa i tożsamości narodowej;

9) wykonywanie innych zadań wynikających z umów międzynarodowych dotyczących miejsc pamięci narodowej, w tym grobów i cmentarzy wojennych.

2. Organy właściwe w sprawach wydawania zezwoleń na wykonanie trwałych znaków i obiektów upamiętniających walki i męczeństwo wydają zezwolenie po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z zastrzeżeniem uprawnień Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, o których mowa w art. 53l ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 152, 178 i ...).”;

4) w art. 7 ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada do Spraw Muzeów jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach zarządzania, finansowania oraz polityki kulturalnej w zakresie muzealnictwa oraz spraw związanych z miejscami pamięci narodowej, w tym pomnikami zagłady.

2. Rada do Spraw Muzeów składa się z 21 członków: 10 wskazanych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w tym 3 reprezentujących muzea martyrologiczne oraz 11 wybranych na zjeździe muzeów rejestrowanych.”;

5) w art. 10 ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii Rady do Spraw Muzeów ustali, w drodze rozporządzenia, wykaz państwowych muzeów martyrologicznych, do których wstęp jest bezpłatny, ze względu na szczególny charakter historyczny i edukacyjny tych muzeów.”;

6) w art. 11 w ust. 5 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w muzeach walk i martyrologii;”;

7) w art. 18 uchyla się ust. 2;

8) w art. 23 uchyla się ust. 3.

Art. 5. W ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 543) w art. 14 uchyla się ust. 3.

Art. 6. W ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 573) w art. 24 w ust. 1:

1) w pkt 1 uchyla się lit. l;

2) po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) przedstawiciel Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;”.

Art. 7. W ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2013 r. poz. 1388 oraz z 2016 r. poz. 178) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) członek Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej;”;

2) w art. 7a w ust. 6 skreśla się zdanie drugie;

3) w art. 22 w ust. 1 pkt 14 otrzymuje brzmienie:

„14) Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej oraz członków Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej;”.

Art. 8. W ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2010 r. poz. 1228 oraz z 2015 r. poz. 21, 1224 i 2281) w art. 7 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Ochronie nie podlegają dane, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, zawarte w dokumentach, zbiorach danych, rejestrach i kartotekach, a także w aktach funkcjonariuszy i żołnierzy organów bezpieczeństwa państwa, przekazanych do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu na podstawie przepisów:

1) ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 152, 178 i …),

2) ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2013 r. poz. 1388 oraz z 2016 r. poz. 178 i …)

– chyba że nadano im klauzulę tajności w wyniku przeglądu, o którym mowa w art. 19 ustawy z dnia 29 kwietnia 2016 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. …), lub przeglądu, o którym mowa w art. 6 ust. 4.”.

Art. 9. W ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. poz. 714, z późn. zm.[3)]) w art. 3 w ust. 2 w pkt 8 średnik zastępuje się kropką i uchyla się pkt 9.

Art. 10. 1. Znosi się:

1) Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa;
2) wojewódzkie komitety ochrony pamięci walk i męczeństwa;
3) komitety ochrony pamięci walk i męczeństwa;
4) Radę Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

2. Likwiduje się Biuro Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

3. Czynności związane z likwidacją Biura Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, w szczególności inwentaryzację składników majątkowych i niemajątkowych, zamknięcie rachunków bankowych i ksiąg rachunkowych, sporządzenie sprawozdań, przekazanie dokumentacji stosownie do przejmowanego zakresu zadań przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwany dalej „Instytutem Pamięci”, wykonuje wyznaczony przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego likwidator we współpracy z Prezesem Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanym dalej „Prezesem Instytutu Pamięci”.

Art. 11. Postępowania w sprawach należących do zakresu działania Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa wszczęte przed tą Radą i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy toczą się stosownie do przejętego zakresu zadań przed

---

[3)] Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. poz. 1192, z 2014 r. poz. 512, z 2015 r. poz. 694 i 1224 oraz z 2016 r. poz. 178.

ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo Prezesem Instytutu Pamięci, na podstawie przepisów ustaw zmienianych w art. 1 i art. 4 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 12. 1. Prawa i obowiązki wynikające z umów i porozumień zawartych przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz Biuro Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa przejmuje stosownie do przejętego zakresu zadań minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo Instytut Pamięci.

2. Należności i zobowiązania Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz Biura Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa stają się stosownie do praw i obowiązków przejmowanych z umów i porozumień należnościami i zobowiązaniami ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo Instytutu Pamięci.

3. Mienie będące w posiadaniu Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz Biura Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa staje się, stosownie do przejmowanego zakresu zadań przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo Instytut Pamięci, mieniem urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo Instytutu Pamięci.

4. Dokumentacja będąca w posiadaniu Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz Biura Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa przechodzi stosownie do przejętego zakresu zadań w posiadanie urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo Instytutu Pamięci.

Art. 13. 1. Pracownicy Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz Biura Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, po upływie 60 dni od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy, stają się pracownikami urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Kierownik urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z dniem, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany zaproponować pracownikom Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz Biura Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa nowe warunki pracy i płacy zgodnie z wymaganiami kwalifikacyjnymi i zasadami wynagradzania obowiązującymi w urzędzie oraz wskazać termin, nie krótszy niż 7 dni, do którego pracownicy mogą złożyć oświadczenie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia proponowanych warunków. W razie nieuzgodnienia nowych warunków pracy i płacy dotychczasowy stosunek pracy rozwiązuje się z upływem okresu równego okresowi wypowiedzenia, liczonego od dnia,

w którym pracownik złożył oświadczenie o odmowie przyjęcia proponowanych warunków, lub od dnia, do którego mógł złożyć takie oświadczenie. Rozwiązanie stosunku pracy w tym trybie powoduje dla pracownika skutki, jakie przepisy prawa pracy wiążą z rozwiązaniem stosunku pracy przez pracodawcę za wypowiedzeniem.

3. Przepisy art. 23^1 § 2–4 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1502, z późn. zm.[4)]) stosuje się odpowiednio.

Art. 14. 1. Kadencja dotychczasowego Prezesa Instytutu Pamięci wygasa z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, z tym że pełni on obowiązki do czasu objęcia stanowiska przez nowego Prezesa Instytutu Pamięci.

2. Kolegium Instytutu Pamięci ogłasza pierwszy publiczny konkurs na stanowisko Prezesa Instytutu Pamięci w terminie 10 dni od dnia powołania tego Kolegium.

3. Do konkursu, o którym mowa w ust. 2, stosuje się przepisy art. 10a ustawy zmienianej w art. 1, z tym że:

1) termin składania zgłoszeń przez kandydatów wynosi 14 dni od dnia udostępnienia ogłoszenia o konkursie w Biuletynie Informacji Publicznej Instytutu Pamięci;
2) Kolegium Instytutu Pamięci przedstawi kandydata w terminie 3 dni od dnia zakończenia drugiego etapu konkursu.

Art. 15. 1. Członek rady muzeum, o którym mowa w art. 11 ust. 5 pkt 5 ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu dotychczasowym, pozostaje członkiem tej rady do końca kadencji.

2. Członkowie Rady do Spraw Muzeów, o której mowa w art. 7 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu dotychczasowym, stają się członkami Rady do Spraw Muzeów i Miejsc Pamięci Narodowej do końca kadencji, na którą zostali powołani.

Art. 16. Przedstawiciel Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, o którym mowa w art. 24 ust. 1 pkt 1 lit. l ustawy zmienianej w art. 6 w brzmieniu dotychczasowym, pozostaje członkiem Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych do czasu powołania w jego miejsce przedstawiciela Prezesa Instytutu Pamięci.

Art. 17. 1. Do spraw, o których mowa w art. 4 ustawy zmienianej w art. 2, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 2 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

[4)] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 1662 oraz z 2015 r. poz. 1066, 1220, 1224, 1240, 1268 i 1735.

2. Czynności dokonane przez wojewodę na podstawie ustawy zmienianej w art. 2 w brzmieniu dotychczasowym są skuteczne.

3. Wojewoda przekazuje Prezesowi Instytutu Pamięci akta spraw, o których mowa w ust. 1.

4. Zadania Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa wynikające z prawa międzynarodowego, w tym umów międzynarodowych dotyczących miejsc pamięci narodowej oraz grobów i cmentarzy wojennych zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przejmuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 18. 1. W sprawach, o których mowa w art. 15a ustawy zmienianej w art. 3, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, chyba że wojewoda, w drodze rokowań, ustalił nowe miejsce pochowania.

2. Czynności dokonane przez wojewodę na podstawie ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu dotychczasowym są skuteczne.

3. Wojewoda przekazuje Prezesowi Instytutu Pamięci akta spraw, o których mowa w ust. 1.

Art. 19. 1. W porozumieniu z Prezesem Instytutu Pamięci:

1) Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Szef Agencji Wywiadu – w porozumieniu z Ministrem Koordynatorem Służb Specjalnych,
2) Minister Obrony Narodowej,
3) Komendant Główny Straży Granicznej – w odniesieniu do dokumentów wytworzonych przez byłe Wojska Ochrony Pogranicza

– w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy dokonają przeglądu dokumentów znajdujących się w wyodrębnionym, tajnym zbiorze w archiwum Instytutu Pamięci.

2. W ramach przeglądu dokumentom, o których mowa w ust. 1, może zostać nadana klauzula tajności w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2010 r. poz. 1228, z 2015 r. poz. 21, 1224 i 2281 oraz z 2016 r. poz. …). Podczas przeglądu dokumenty nie podlegają udostępnieniu na zasadach ogólnych. Prezes Instytutu Pamięci nadaje klauzulę tajności i zapewnia warunki ochrony tym dokumentom.

3. Dokumenty określone w ust. 1, którym w ramach przeglądu nie nadano klauzuli tajności, stają się dokumentami jawnymi i podlegającymi udostępnieniu na bieżąco, po dokonaniu przeglądu, nie później niż w terminie przewidzianym w ust. 1.

Art. 20. W celu wykonania przepisów niniejszej ustawy Prezes Rady Ministrów dokonuje, w drodze rozporządzenia, przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych, w tym wynagrodzeń, między częściami, działami i rozdziałami budżetu państwa, z zachowaniem przeznaczenia środków publicznych wynikającego z ustawy budżetowej.

Art. 21. Traci moc ustawa z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (Dz. U. poz. 2, z 1996 r. poz. 496 oraz z 2000 r. poz. 382).

Art. 22. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

1) art. 13, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia;
2) art. 1 pkt 27 w zakresie art. 53j, art. 53k i art. 53l, art. 4, art. 10 ust. 1 pkt 1–3, ust. 2 i 3, art. 11, art. 12, art. 15 i art. 21, które wchodzą w życie po upływie 60 dni od dnia ogłoszenia.

MARSZAŁEK SEJMU

/ – / Marek Kuchciński